

A horror enciklopédiája

Szerző: Szilágyi G. Gábor • Dátum: 2007-09-06

(The Encyclopedia of Horror, Ed. by Richard Davis)

Hamlyn, London 1987. (alapkiadás: Octopus, London 1981) 192 o.

A horror szép lassan belopta magát hétköznapjaink világába. A tévéképernyőn szinte naponta tűnnek föl közeli és távoli környezetünk valódi rémképei s mellettük – a video egyre nagyobb népszerűségének (és hozzáférhetőségének) köszönhetően – a celluloidszörnyek serege. Így sokszor már gyermekfejjel végignézhetjük a napi lidércnyomásokat követően a háromezer éves múmia fölemelkedését a sírból, láthatjuk Frankenstein doktor kreatúráját, amint kezét nyújtogatja, hogy megragadja a Napot, hallhatjuk a farkasemberek üvöltését a telihold világánál, és érezhetjük az adrenalin felgyorsult áramlását, amikor éjfél utván az óra, megnyílik Drakula koporsója. A videovérhez szokott néző azonban ritkán tesz kísérletet arra, hogy ezt a rémisztően ígéző horrorvilágot behatóbban is tanulmányozza, bár erre a(z) – igaz, főleg angol nyelvű szakirodalom gazdag lehetőséget kínál. Ennek egyik impozáns megjelenésű példánya a Richard Davis szerkesztette, A horror enciklopédiája című műfajkalauz. Járjuk körül segítségével a hátborzongatás művészetét.

Az előszót vagy ajánlást nem kisebb személyiség írta, mint az angol rémfilmek legendás alakja, Peter Cushing, akinek neve, művészete elválaszthatatlanul összefonódott a műfaj történetével. (A magyar néző a Csillagok háborúja című filmben Tarkin tábornok alakjában láthatta.) A bevezetésben a szerkesztő már felkészíti az olvasót, fölvázolja a könyv megszületésének körülményeit (reneszánszát éli a műfaj a vásznon és az irodalomban egyaránt), behatárolja a horror fogalmát, majd röviden tájékoztat az enciklopédia fölépítéséről, az egyes fejezetekről. Melyek is ezek?

Az első – Tom Hutchinson munkája – a Gonosz szörnyetegek címet viseli. Ebben kiderül, hogy a szörnyek meglehetősen széles skálát képviselnek az ember alkotta teremtményektől az isteni szörnyeken keresztül a különböző állati bestiákig, sárkányokig bezárólag. Az első számú szörny a „népszerűségi listán” azonban vitathatatlanul a sátán.

De olykor nem is benne, hanem magában az emberben kell keresni a gonoszt, ahogyan erre Robert Louis Stevenson már a múlt század végén fölhívta a figyelmet. Végül külön epizódot kaptak a filmszalag szörnyei s azon belül is King Kong, a romantikus óriásgorilla és a világűr szörnyei.

A következő fejezet már számunkra is ismerős témát dolgoz föl. Michael Parry A Frankenstein-mondá-t írta meg. A történet természetesen nála is a Genfi-tó partján, a Villa Diodatiban kezdődik, majd sorra veszi a könyv megszületésének, kiadásának körülményeit. Alig pár évvel később a regény már a színpadon arat hatalmas sikert, s egészen napjainkig kedvelt darabja az angol és amerikai repertoároknak. A színháznál talán csak a mozi tanúsított nagyobb érdeklődést. Már a némafilm felfedezte magának a szomorú lelkű szörnyeteget, ám a világsikert csak az 1931-ben készült James Whale-féle változat hozta meg. A film folytatásait, az újabb történeteket a Frankenstein fiai rész taglalja, ám az angol horrorcég, a Hammer Stúdió filmjeit – lévén angol kiadású a könyv – külön vette sorra.

Az ördögök seregé-nek bemutatására Richard Cavendish vállalkozott. Bevezetőjében a közelmúlt néhány intő esetét hozza föl példának arra, hogy az ördögi szekták és a sátánizmus soha nem látott mértékben van jelen napjainkban, és a gonosz ereje, befolyása éppen úgy hat ma is, mint évszázadokkal ezelőtt. A sátán megjelenítésére a képzőművészetből, az irodalomból és a filmből számos példát kapunk, miközben megismertetik velünk a pokol királyságát, a démonok hierarchiáját, hatékony működésüket s legjellegzetesebb képviselőjüket, a gonosz boszorkányokat.

Egy két részből összekapcsolódó fejezet következik, amely a vámpírokkal és a farkasemberekkel hoz össze bennünket. Mielőtt azonban a legismertebb és legklasszikusabb vámpírral – Drakulával – találkozoznánk, Basil Copper egy rövid áttekintést ad a vérivók mítoszáról. Megtudhatjuk ki/mi a vámpír, és bemutatkoznak nekünk a történelem régi és modern vérszívói. Természetesen azután színre lép a legendás Drakula gróf is, akinek nyomon követhetjük életrajzát, majd színházi és

filmszínházi pályafutását egyaránt. Utána már a farkasembereké a szó. A róluk szóló rész fölépítése megegyezik a vámpírokéval: kiből lehet farkasember, történelmi adatok, a szörnyfigura az irodalomban és a filmvászonon.

A természetfeletti dolgok, történetek mindig is vonzották a literátorok tekintélyes részét. Michael Ashley gyűjtötte csokorba néhány ismertebb képviselőjüket, s írta meg a szellemtörténetek megszületésének hátterét. A sort Horace Walpole, a gótikus regények atyja nyitja, majd Monk Lewis és a nálunk is kedvelt Edgar Allan Poe következik. Azután Charles Dickens mellett megjelenik Bulwer-Lytton, a gonosz kísértetek megteremtője, őt követi Sheridan Le Fanu és Henry James. Néhány további kevésbé ismert – név után a századelő szellem-írói következnek, majd a modern mesterek.

Az élő halottak, a zombik a horror legújabb keletű figurái. Történetük a Nyugat-Indiai-szigetvilág – főleg Haiti – voodoo szertartásaiban gyökerezik. A róluk szóló hihetetlen beszámolók hamar megihlették a filmeseket, s Hollywood a harmincas évek elejétől ontani kezdte a zombifilmeket. Az élő halottak speciális típusát képviselik a múmiák. A szerkesztő rövid összefoglalásában áttekintést nyújt előéletükről, a múmiakészítés hagyományairól, technikájáról és az Egyiptomon kívüli múmiákról. Számukra is a halhatatlanságot – a múzeumok mellett – a celluloidszalag biztosította.

Az utolsó fejezet egy túlvilági utazás, melynek keretében utunk elvezet Fritz Leiber, Michael Moorcock, H. P. Lovecraft és más fantasztikus írók munkássága mellett, illetve bepillantást nyerünk a varázslat világába és a sötétség birodalmába. A befejezésben Douglas Hill az álruhás horrorral és a holnap szörnyeivel foglalkozik.

A melléklet egy két részből álló katalógus, melynek első részét a kitűnő képregényszakértő – s mellesleg a horrorban is „utazó” –, Denis Gifford állította össze. A horrorképregények rövid történetének megírása mellett katalógusába az 1948-tól 1980-ig terjedő időszak 235 horrorkomik kiadványa került. A másik egy filmlista 1910 és 1980 között készült 290 film minimális adataival –, amely a szerkesztő kézjegyét viseli magán.

A horror enciklopédiája igényes, szép kiállítású album, amely bemutatja az érdeklődők számára a horror fontosabb összetevőit, elemeit, kedvelt figuráit. Mindezt rendkívül széles kitekintéssel teszi, hiszen a számtalan példát a valóságos élet és a képzőművészet, az irodalom és a filmművészet hatalmas anyagából meríti. A kötetet a rendkívül gazdag – 252 színes és fekete-fehér képből álló – képanyag teszi teljessé. A minden tekintetben lenyűgöző és tisztességes szemléletű könyv magyar nyelvre történő lefordítása sokat segíthetne a horrorral kapcsolatos mendemondák, félreértések, belemagyarázások tisztázásában.